

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 2/06-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. apríla 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Jána Auxta a Ľudmily Gajdošíkovej v konaní o sťažnosti J. B., bytom B., a K. H., bytom Kanada, zastúpených advokátom JUDr. Š. H., B., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. B. a K. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97 p r i k a z u j e konať bez zbytočných priet'ahov.

3. J. B. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk (slovom jednototísíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. K. H. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk (slovom jednototísíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Okresný súd Bratislava III j e p o v i n n ý uhradiť J. B. a K. H. trovy konania spolu v sume 8 603 Sk (slovom osemtisíc šesťstotri slovenských korún) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. Š. H., B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 2/06-13 z 5. januára 2006 prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. B. (ďalej len „sťažovateľka“) a K. H. (ďalej len „sťažovateľ“; spolu ďalej aj „sťažovatelia“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností a zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 8 C 56/97 vyplýva, že sťažovatelia sú účastníkmi súdneho konania vedeného pred okresným súdom, ktoré bolo začaté 10. marca 1997 na základe podanej žaloby o zaplatenie sumy 50 360 Sk proti P.

Dňa 26. marca 2001 okresný súd vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku a žalovaného, aby sa vyjadril k žalobe. Dňa 11. apríla 2001 bol súdny poplatok zaplatený.

Dňa 20. marca 2002 okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov, aby oznámil, či na žalobe trvajú. Dňa 19. apríla 2002 bolo vyjadrenie doručené okresnému súdu. Dňa 7. novembra 2002 okresný súd určil termín pojednávania na 21. november 2002, ktoré bolo pre neúčast' žalovaného odročené na 3. december 2002. Toto pojednávanie okresný súd pre neúčast' žalovaného odročil na 28. január 2003. Právny zástupca sťažovateľov doručil okresnému súdu „úpravu návrhu“ z 29. novembra 2002, na základe čoho okresný súd vyzval sťažovateľku na doplatenie súdneho poplatku, ktorý zaplatila 16. decembra 2002.

Na pojednávaní 28. januára 2003 okresný súd pripustil zmenu žalobného návrhu a odročil ho pre neúčast' právneho zástupcu žalovaného na 4. marec 2003. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito z dôvodu neúčasti právneho zástupcu sťažovateľov.

Dňa 13. februára 2004 okresný súd určil termín pojednávania na 30. marec 2004, na ktorom vykonal dokazovanie vypočutím účastníkov konania, a za účelom predloženia dokladov ho odročil na 18. máj 2004. Na pojednávaní 18. mája 2004 pripustil zmenu návrhu, vypočul právnych zástupcov účastníkov, vyzval sťažovateľov na doplatenie súdneho poplatku (zaplatený 19. mája 2004) a odročil ho na 3. jún 2004. Toto pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom predvolania svedkov. Dňa 7. októbra 2004 právny zástupca sťažovateľov predložil „úpravu návrhu“.

Dňa 6. decembra 2005 okresný súd určil termín pojednávania na 31. január 2006, vyzval právneho zástupcu sťažovateľov na predloženie aktuálneho listu vlastníctva a dedičského rozhodnutia a doplatenie súdneho poplatku za zmenu (rozšírenie) návrhu. Na pojednávaní 31. januára 2006 vypočul účastníkov a odročil ho na 2. marec 2006. Na tomto pojednávaní okresný súd vykonal dokazovanie a odročil ho na 18. máj 2006.

Právny zástupca sťažovateľov doplnil sťažnosť na základe výzvy ústavného súdu z 29. marca 2006 podaním, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 6. apríla 2006 (datoval ho 8. decembra 2005, ide zrejme o pisársku chybu) a v ktorom okrem vyjadrenia ku konaniu ústneho pojednávania špecifikoval a vyčíslil trovy právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby (dva úkony v decembri 2005 - prevzatie a príprava a podanie sťažnosti a jeden úkon 4. apríla 2006 - „*Vyjadrenie a špecifikácia trov*“) spolu s režijným paušálom vo výške 13 554 Sk.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal na ďalšie konanie IV. senát ústavného súdu. Od 1. marca 2006, v súlade s rozvrhom práce na rok 2006, sa sudca spravodajca Ján Auxt stal členom II. senátu ústavného súdu a veci, v ktorých je sudcom spravodajcom Ján Auxt, sa prejednávajú v II. senáte ústavného súdu. Z tohto dôvodu túto vec prerokoval a vo veci samej rozhodol II. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“, a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho vec ... bola v primeranej lehote prejednaná...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), v súlade s ktorou možno za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu sťažovateľa v konkrétne posudzovanom prípade považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty preto dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (III. ÚS 127/03).

Otázku existencie zbytočných prietahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa troch základných kritérií, ktorými sú: 1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, 2) správanie účastníka konania, 3) spôsob, akým v konaní postupoval súd. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednávanej veci.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, konanie vedené pred okresným súdom o zaplatenie nájmu za užívanie nehnuteľností tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov a nie je právne ani fakticky zložitá (napr. IV. ÚS 211/05). Spory o takéto nároky nie sú výnimočné a všeobecné súdy majú dostatok skúseností s ich prerokúvaním a rozhodovaním a existuje k nim dostatok judikatúry. Právna a skutková zložitosť veci preto nemohla mať vplyv na doterajšiu dĺžku konania pred okresným súdom.

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným prietahom. Ústavný súd vychádzajúc zo sťažnosti sťažovateľky, ktorá v konaní pred okresným súdom zastupuje aj sťažovateľa, a po preskúmaní súdneho spisu zistil aktívny prístup k súdnemu konaniu a záujem oň zo strany sťažovateľky (žalobkyne v prvom rade), ktorá v septembri 2002 podala sťažnosť na zbytočné prietahy, aj keď jej možno čiastočne vytknúť to, že súdny poplatok bol zaplatený až na základe výzvy okresného súdu, a nie pri podaní žaloby.

Táto skutočnosť ale nemala výrazný vplyv na spomalenie konania, pretože súdny poplatok sťažovatelia uhradili ihneď po výzve okresného súdu a takisto zaplatili aj ďalšie doplatky súdneho poplatku po zmenách (rozšírení) ich návrhu. Neúčast' právneho zástupcu sťažovateľov na pojednávaní 4. marca 2004 tiež nemala vplyv na predĺženie tohto konania, pretože na tomto pojednávaní boli sťažovateľka a právny zástupca žalovaného prítomní a napriek tomu okresný súd pojednávanie odročil bez vykonania dokazovania na neurčito.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97, pričom vzniknuté priet'ahy posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Ústavný súd konštatuje, že v konaní okresného súdu sa vyskytli v určitých obdobiach zbytočné priet'ahy, v niektorých prípadoch bolo jeho konanie málo efektívne a minulo sa svojim účinkom. I keď okresný súd v danej veci vykonal veľký počet procesných úkonov, v priebehu konania však nepostupoval podľa zásady vyplývajúcej z prvej vety ustanovenia § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. V postupe okresného súdu nemožno nájsť ani paralelu medzi ustanovením § 114 ods. 1 OSP, podľa ktorého pojednávanie pripraví predseda senátu tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

O tom, že okresný súd v rámci svojho postupu nemal na zreteli príslušné zákonné ustanovenia, svedčí skutočnosť, že hoci v priebehu viac ako 9-ročného konania nariadil 10-krát pojednávanie a dvakrát (v januári 2003 a v máji 2004) pripustil zmenu (rozšírenie) žalobného návrhu, napriek tomu vo veci dosiaľ meritórne nerozhodol. Stav právnej neistoty účastníkov nebol do dnešného dňa odstránený.

Nečinnosť okresného súdu v trvaní viac ako 48 mesiacov, hoci jeho postupu v konaní nebránila žiadna zákonná prekážka, bola zistená už v období od 10. marca 1997, keď mu bola doručená žaloba, do 26. marca 2001, keď vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku a zaslal žalobu na vyjadrenie žalovanému (tieto jednoduché úkony mal okresný súd vykonať hneď po podaní žaloby, a nie až o 4 roky po jej doručení).

Nečinnosť bola zistená i od 26. marca 2001 do 7. novembra 2002, keď určil termín pojednávania na 21. november 2002 (nečinnosť viac ako 19 mesiacov). V tomto období okresný súd urobil iba jeden neefektívny úkon, keď vyzval právneho zástupcu sťažovateľov (v marci 2002) na oznámenie, či na podanom žalobnom návrhu trvajú. Ďalšia nečinnosť bola zistená aj od 4. marca 2003, keď odročil pojednávanie na neurčito z dôvodu neúčasti právneho zástupcu sťažovateľov a žalovaného, do 13. februára 2004, keď určil termín pojednávania na 30. marec 2004 (nečinnosť viac ako 11 mesiacov), ako aj od 3. júna 2004, keď odročil pojednávanie na neurčito za účelom predvolania svedkov, do 6. decembra 2005, keď určil termín pojednávania na 31. január 2006 (nečinnosť viac ako 18 mesiacov). Doba nečinnosti v konaní pred okresným súdom predstavuje celkom 96 mesiacov.

Okrem toho, že okresný súd bol v priebehu konania v jednotlivých obdobiach nečinný, jeho úkony boli aj neefektívne a nesústredené. Výsledkom takejto činnosti, ktorá v okolnostiach prípadu spôsobila vznik zbytočných prietahov v konaní, bolo najmä to, že hoci nariadil niekoľko pojednávanií (od novembra 2002 do marca 2006 celkovo deväťkrát pojednával), nerešpektoval pritom zásadu hospodárnosti konania. Tieto pojednávania odročil väčšinou pre neprítomnosť právneho zástupcu žalovaného a prvé relevantné pojednávanie, na ktorom urobil dokazovanie, sa uskutočnilo až 30. marca 2004, teda po uplynutí siedmich rokov od začatia konania.

Ústavný súd je toho názoru, že doterajšiu dĺžku predmetného konania vedeného na okresnom súde, najmä obdobie nečinnosti v trvaní 96 mesiacov, nemožno považovať v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru za ústavne akceptovateľnú, a preto dospel k záveru, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej

lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 56/97 porušené.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu vo veci sp. zn. 8 C 56/97 konať bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovatelia žiadali o priznanie finančného zadosťučinenia pre každého z nich vo výške 100 000 Sk, ktoré odôvodnili najmä tým, že počas deväťročnej doby súdneho konania sa nachádzajú v stave právnej neistoty.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Pri rozhodovaní o žiadosti sťažovateľov o priznanie finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal aj z toho, že sťažovatelia si uplatnili nárok na ochranu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote v spore, ktorého doterajšie trvanie nemožno ničím ospravedlniť. Podľa

ústavného súdu nemožno spravodlivo žiadať od sťažovateľov, aby čakali na výsledok súdneho sporu, v ktorom sa riešia ich nároky súvisiace so zaplatením nájmu za užívanie ich nehnuteľnosti, viac ako deväť rokov a stav konania bol taký, aký zistil ústavný súd v konaní pred ním. Sťažovatelia oprávnené z takéhoto postupu okresného súdu pociťujú právnu neistotu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku a stav konania okresného súdu, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 8 C 56/97, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 100 000 Sk pre každého zo sťažovateľov, ktorú je okresný súd povinný zaplatiť v súlade s výrokom tohto nálezu, za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. Š. H., B. Sťažovatelia požadovali úhradu trov konania spolu vo výške 13 554 Sk.

Pri určení výšky náhrady trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2004, ktorá bola 15 008 Sk, a z toho, že za jeden úkon vykonaný v roku 2005 patrí odmena pre každého sťažovateľa v sume 2 501 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny bola však znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Spolu s režijným paušálom k tomuto úkonu vo výške 150 Sk v prípade dvoch sťažovateľov tvorí táto náhrada trov za jeden úkon vykonaný v roku 2005 sumu 4 301,60 Sk. Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov bola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia pre dvoch sťažovateľov za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2005 v celkovej výške 8 603 Sk (každému po 4 301,60 Sk).

Nárok právneho zástupcu sťažovateľov na úhradu tretieho úkonu právnej služby ústavný súd nepriznal, pretože jeho vyjadrenie doručené ústavnému súdu 6. apríla 2006

neobsahovalo žiadne nové skutočnosti, ktoré by slúžili ako podklad pre rozhodnutie ústavného súdu.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2006